

verhaal, boeiend als altijd, zeker geslaagd, ook in zijn aanwijzen van de gebreken, die zich in later tijd aan het volksbestaan hebben gewroken: de onderlinge verdeeldheid en naijver.

Even bracht de algemeene ontroering over de ramp van Borculo in Augustus 1925 Penning van zijn chapitre af (hij schreef naar aanleiding daarvan een soort tractaatje „De Wervelstorm”), maar weldra zat hij weer geheel verdiept in de Zuid-Afrikaansche historie, nu in de periode van den strijd tegen koning Dingaan van Zooloeland. De kleinkinderen van hen, die het vreeselijk gebeuren bij den „Moordheuvel” en de „Bloedrivier” hadden meegemaakt, hadden hem hun familieherinneringen verteld en daaruit bouwde hij thans zijn boek „Voortrekkersbloed” op, dat van den ondergang van Piet Retief door Dingaans verraad verhaalde, maar ook van Pretorius' bloedige wraak. Met de traditioneele, bij eindende geschiedenis van twee jonge gelieven aantrekkelijk gemaakt, vormde dit boek met „Jan Kordaat” een bijdrage tot de wordingsgeschiedenis der Zuid-Afrikaansche Republiek.

Verder dan dit viertal is de stoere scribent niet gekomen.

Naar zijn zeggen had hij wel stof voor een dozijn boeken opgedaan en, de gemakkelijheid van zijn vertelkunst in aanmerking genomen, evenals de vaardigheid van zijn pen, zouden zeker van dat dozijn nog wel enkele projecten werkelijkheid zijn geworden. Een man van den geest en het vuur van Penning raakte nooit „uitgeschreven” en het nieuwe ideaal gaf hem ook weer vernieuwen lust.

Intusschen, Pennings belangstelling voor de Zuid-Afrikaansche geschiedenis, hoe groot ze ook was, was toch niet zóó overheerschend, dat hij niet ook zijn aandacht schonk aan de dingen van den dag. En dan stonden daarbij wel vooraan de gebeurtenissen in Hongarije, waar de bittere ellende, door het Communistisch wanbeheer veroorzaakt, groote ontreding had gebracht. Hier lag weer rijke stof voor een verhaal van positieve strekking: de revolutiepraktijken waren daar in Hongarije werkelijkheid en konden aan die barre realiteit in al hun gevaren worden aangetoond. Volgens zijn oude, welbepaalde methode, trok Penning er op uit, nu dus naar Hongarije, om daar met ooggetuigen te spreken en plaatsen en verhoudingen zelf te zien. Zoo vormde hij zich een duidelijke voorstelling van de gruwelen der Hongaarsche Commune, verkreeg allerlei inlichtingen omtrent Graaf Tisza, Bela Kun, Michael Karolyi en met dat materiaal gewapend toog hij huiswaarts, om er zijn boek „De nieuwe dag” uit samen te stellen. Het verscheen in 1926 en werd (met een enkele uitzondering slechts) door de pers zeer vriendelijk ontvangen.

GREPEN UIT DE SCHRIFT.

In Vogelvlucht.

En zij baarde een mannelijken zoon.... en haar kind werd weggerukt, tot God en zijn troon. Openbaring 12:5.

Geen vergeten hoofdstuk, maar toch wel een niet met name genoemd hoofdstuk is in Openbaring 12 het verhaal van Christus' lijden en opstanding. Ge vindt in de Evangelien breed uitgemeten het lijden en de verrijzenis van Christus; daar wordt ge geplaatst op den beganen grond; en de feiten des heils, gelijk zij zich hebben voorgedaan, worden daar verhaald, zooals ze in het platte vlak van dit aardsche, historische leven door Gods genade zich hebben voltrokken. Maar in Openbaring 12 is het anders. Daar wordt dezelfde stof, die de Evangelien verhalen, op heel andere wijze bewerkt. Het is daar niet een rondleiden van den verbaasden mensch door den tuin der wonderen heen; maar de ziener wordt bij de haren opgetrokken, naar boven toe; en hijzelf leert in vogelvlucht de geschiedenis zien. Hij geeft geen verhaal, dat in regelmatige orde de gebeurtenissen, de „toe-dracht” verhaalt der zaken, maar hij ziet in groote trekken wat God gedaan heeft; hij leert ook ons in vogelvlucht zien. Hij krijgt te doen met den op-gang der dingen; het wordt een apokalyps, die van boven af op hem neerkomt en hem overmeestert. Wat hij aanschouwt, dat zijn de sprongen, die God maakte over de wereld heen, tot Zijn zelfhandhaving in die wereld; en de opvaart Gods in de hoogte, — die ondergaat zijn ziel.

En is het nu niet opmerkelijk, dat hier met geen woord melding gemaakt wordt van het lijden van Christus? Noch van Zijn opstanding? Het is in dit apokalyptisch hoofdstuk te doen om den Christus der wereldgeschiedenis en om wat Zijn verschijning in de wereld, straks ook zijn verhevenheid boven die wereld, voor haar en de kerk te beteekenen heeft. Maar let nu op: de schrijver, dat wil zeggen, voor een gereformeerde: de Heilige Geest, die hier in deze apokalyps den geest van den auteur op heel bijzondere, in dit geval veelzins mechanische wijze eerst aangeroep, en hem later dit liet schrijven in een getrouw verhaal, de Heilige Geest dus springt van Christus geboorte zóó ineens op zijn verhooging over. Dat zijn de twee voornaamste feiten: ingang tot de wereld in een sfeer van duivelsche vijandschap, en op-

Blijkbaar had het standbeeld te Boedapest, dat de herinnering bewaart aan het optreden van Michiel de Ruiter (door zijn krachtige bemiddeling werden een aantal Hongaarsche predikanten van de Napelsche galeien verlost) Penning geïnspireerd tot nog een ander boek. Althans, na zijn Hongaarsche reis verscheen het uitvoerige verhaal van die geschiedenis, omsponnen alweer met allerlei historische mededeelingen en fantasie-toevoegingen: „Ten dage als ik riep...” (uitg. 1926).

Dit was Pennings laatste boek. Want het volgende „Het Kruis in de Wolken”, heeft hij niet meer in druk gezien. Blijkens de couranten zal het eerstdaags verschijnen, evenals een bundel schetsen „Uit mijn leven”, die de dochter van den overleden Auteur bezorgen zal. Zij zullen dan de slot-nummers zijn van de uitgebreide Penning-bibliographie.

C. T.

OPVOEDING EN ONDERWIJS.

H. Lankamp. Leerplan-Aardrijkskunde.

Rustig werkt de oude heer Lankamp voort aan de voltooiing van het grootsche plan: een Leerplan te geven voor de verschillende vakken op onze Scholen met den Bijbel. Eerst kregen we van hem de Bijbelsche Geschiedenis met later als afzonderlijk deel de Kerkgeschiedenis. Verder volgden de Vaderlandsche Geschiedenis en de Natuurkennis en nu ligt voor ons deel IVA Aardrijkskunde; Algemeen gedeelte en Bijzonder gedeelte, 1e en 2e cursus voor het 3e en 4e schooljaar. Dit zal compleet zijn met deel IVB, waarin dan de drie cursussen voor het 5e, 6e en 7e schooljaar zullen worden uitgewerkt.

Voor den arbeid van dezen stoeren werker kunnen we niet dankbaar genoeg zijn. Bij ieder vak wordt in het helderst licht gezet, welke beteekenis het heeft voor de Christelijke School en welke eischen omtrent leerstof en methode uit ons beginsel voortvloeien. Bij alle gevaar voor vervloeiing, waarover men in onze dagen zoo graag spreekt, geven deze kloeke deelen een onweerlegbaar bewijs, dat de School met den Bijbel leeft uit een eigen beginsel. De herdrukken van de vorige deelen bewijzen ook, dat het werk van Lankamp gewaardeerd wordt en we zijn zoover gekomen, dat een Christelijk onderwijzer niet meer zal durven te zeggen, dat hij het werk van Lankamp niet kent. Iedere school moet in het bezit zijn van een volledig stel van deze onschatbare boeken. 't Is geen gemakkelijk werk, het onderwijs er naar in te richten, Lankamp is met een beetje vernis niet tevreden; maar ieder, die zich de moeite geeft, degelijk kennis te nemen van wat Lankamp wil en hoe hij het

vaart boven de wereld buiten de draagwijdte van Satans giftige pijlen. Nog eens: van een vergeten hoofdstuk spreken we niet, als we opmerken, dat lijden en opstanding niet worden vermeld. Want gelijk heel het Oude Testament hier wordt samengevat in het gezicht op Christus' komende vernedering — immers, de draak staat voor de kerk-vrouw, die het kind Christus baren zal en wil het dadelijk na geboorte verslinden — zoo wordt ook Christus' lijdensgang daarin aangeduid, dat hij in een wereld de oogen opendoet, waarover een drakenmuis zijn heeten adem werpt. En zoo is ook in dat ééne triumfantelijke woord: weggerukt! weergegeven heel dat proces van zijn verhooging, dat met de opstanding begint en in hemelvaart en troonsverheffing uitloopt. Het is alles een geheel; trouwens, reeds in den kruisdood komt de drang Gods om Zijn Zoon te verhoogen uit: ook de kruisdood wordt een „verhoogen” genoemd. Neen, vergeten, of overgeslagen wordt hier niets. Maar het is wel een andere zeg-trant, een gezicht in vogelvlucht. Het is wel een inkrimpen van het verhaal van bijzonderheden.

En wij moeten dat aanvaarden, al willen wij dat niet. Laat ons leeren en ons vernederen: wij zeggen wel veel moois van het laatste bijbelboek en vinden het wel diepzinnig en om zijn vreemde zeg-trant bekoort het ons wel; maar wij doen niet veel goeds met dit laatste, d.w.z. het meest volgroeiende stuk der openbaring Gods. Eigenlijk laten wij liggen in de praktijk, ook wat wij er nog van begrepen hebben. De kerk heeft wel 7 weken lang het lijden elk jaar overwogen. Waarom preekt zij wel 7 weken over Christus' lijdelijke en b.v. niet 7 weken lang over zijn dadelijke gehoorzaamheid? Waarom is de Mattheus-passion op het program van honderden, die aan den hemelvaartsdag nauwelijks aandacht schenken? Och, het is alles een neerhalen van Christus uit de hoogte bij velen; en bij anderen dreigt het zoo te worden. De Schrift zegt ons: dat Christus in zijn lijden heeft gekropen, een worm, geen man. Maar dat is toch de eenige boodschap niet: hij wordt hier gepredikt, in Op. 12, als de Held; heel dat „door-kropen” hoofdstuk wordt niet met name eens genoemd, het „kruipen” heeft hier plaats gemaakt voor een heir-gang: zoo geboren, zoo weggerukt! De feiten worden aaneengesmeed, en de hand, die het doet is geweldig; en zie, hoe krachtig ze werkt en hoe vurig. Maar de knipers, zelfzuchtig zelfs met den bijbel in de hand, hebben het kruip-verhaal liever dan de apo-

wil en die met inachtneming van plaatselijke eigenaardigheden de idee van dit Leerplan weet uit te werken in eigen school, zal zich de moeite niet beklagen. Hij geeft principieel onderwijs en mag zich verlijden in een solieden gang van heel het werk.

Dat geldt ook weer voor het pas verschenen eerste deel voor de Aardrijkskunde. Eerst geeft de schrijver een uitvoerig overzicht van de Geschiedenis van het Aardrijkskundig Onderwijs, om daarna aan te geven, welke waarde dit vak heeft voor de Christelijke School. Hoewel hij waarschuwt tegen de overschatting van dit vak, valt het hem niet moeilijk de waarde ervan aan te toonen voor de godsdienstige, de zedelijke, de nationale, de intellectuele en de aesthetische opvoeding. Heel mooi vind ik in dit gedeelte aangegeven, welke waarde het Bijbelsch onderwijs voor dat in de Aardrijkskunde heeft. Hoe krijgen onze kinderen al dadelijk kennis van de aarde als een schepping Gods! Zij zien Hem als Schepper en Onderhouder van al wat op de aarde leeft en verstaat, dat ook die aarde om des menschen wil vervloekt is. Zij leeren van Babels torenbouw, van de spraakverwarring en het ontstaan van volken en talen. De aardrijkskunde brengt ons de vervulling van menige profetie, die we daarom niet mogen nalaten onder de aandacht vooral van onze oudere leerlingen te brengen.

In het volgende hoofdstuk wordt dan de Leerstof besproken. Lankamp is een strijdustige natuur. Wat al zoo als nieuw licht werd geprezen, wordt maar niet zoo zonder meer door hem aanvaard. Zoo toont hij hier aan, dat de veel geprezen Licht-hart wel eens theorieën verkondigde, die hij in de praktijk niet nakwam. Lankamp is er niet zoo bang voor, de kinderen wat te laten leeren, al streeft hij bij de verdere uitwerking van zijn Leerplan daadwerkelijk naar beperking van de Leerstof.

Hij wil in het derde leerjaar beginnen met het voorbereidend onderwijs in dit vak, om de veertien dagen 1 uur. Hij meent in dit leerjaar de kinderen ook een boekje in handen te moeten geven. Ik betwijfel, of hij daar veel succes mee zal hebben, al is het boekje inderdaad zeer eenvoudig gehouden. Ik dacht, dat hier de mondelinge behandeling, met de kaartjes, die de onderwijzer teekent en die door de kinderen kunnen worden nagetekend, wel voldoende zou zijn. Maar 't is te probeeren. In het derde leerjaar wil L. ook nog een algemeen overzicht van Nederland met de provincien geven, ook iets over onze eilanden.

Het vierde leerjaar brengt dan een vrij volledig overzicht over Nederland. De levendigheid van het onderwijs wordt hier bevorderd, doordat de kinderen op de kaart veel reisjes maken. Dat vinden de kinderen prettig. Zij hebben bij hun boekje een kaart, moeten daarop de reizen volgen, afstanden

kalyps van sterken heirgang.

Waarlijk, wij moeten ons vernederen en God bidden, dat de lijdensweken ons niet tot een verzoeking worden. De methode van de evangelien-beschrijving heeft haar recht, maar die van de Openbaring niet minder. Ook het laatste bijbelboek heeft u met al de vezelen zijner kracht aan te grijpen; het heeft u aan zich te onderwerpen, niet alleen door zijn spreken, maar ook door zijn zwijgen; niet slechts de accenten van het evangelie, maar ook de accentverplaatsing van de Openbaring heeft ons te gebieden. Wij moeten ons voortdurend conformeren aan de dubbele methode, die God gekozen heeft, om ons Christus' werk in de wereld te teekenen. Het kleine kind moet zijn Vader boven niet dwingen, dat het mooie verhaal hem maar op één manier zal verteld worden. Beide methoden zijn van zijn Vader. En het kindeke moet een „volkomen man” worden.

Heb den moed, de lijdensweken te vieren; heb ook vrijmoedigheid, te bidden: o God, verlos ons ervan; geef ons de heerlijkheid, ruk ons weg, ruk den bijbel weg te zijner tijd, geef ons den Koning te zien in schoonheid. Wee een kerk, die zoo heel graag uit de evangelien leest, hoe heel dicht Christus bij ons gestaan en gehangen heeft, maar die dan overslaat het haastig apokalyptisch bericht van den grooten afstand, die hem thans van ons scheidt. Wee ook een kerk, die wel lang toeft bij één feit, of een reeks van feiten uit het bericht van Gods werk gelijk het evangelie het beschrijft, maar die niet apokalyptisch het feit aanstonds ziet opheffen in het geheel van de hijgende worsteling van God, die de wereld komt consummeeren, en die dat doet, niet alleen als de Zoon komt met de wolken, doch ook, als hij begraven wordt in de wolken van Gethsémané en Golgotha. De stilzetting van het heilsfeit is een zonde van den aesthetischen mensch; helaas is het vaak de zwakte van den orthodoxen theoloog en zijn discipel. Sensualisme kijkt tegen één enkel feit aan en gaat er op in. Maar geloof is wat anders: het gaat niet alleen op de dingen in, maar zet ze ook met elkander in verband. Het ziet God, die werkte en werkt, en daarin één is. De meeste orthodoxe zielen hebben het in de lijdensweken over: Hem, die was. En in een goed en aangenaam mystiek nurtje over: Hem, die is. En in een oudejaarsavondpreek, of een catechismuspreek over de wederkomst over: Hem, die komt zal. Maar het is recht-zinnig, bij elke preek en

en rich- ken, d- hoeft z- deren e- de leer-

Het- meer t- land er- van Eu- „Onze- de kin-

In h- handel- behand- land en- gebrac- andere- Europa- wordt- de volk- hun m- sche b- kind m- velen n- Naam, klacht, één gr- doende- hier oo-

Het i- verban- deling- der ee- eenige l- bij dan- ggegeven- gruppelij- in de v- onderw-

Pales- handel- belsche- de klas- lijk geb- eens ee- Aardrij-

Ziezo- een mo- nalaten- maken. hoe hu- onze or- zoover- komen, dat ook- kamp l- Gr.

bij iede- zonder- en die- gij mij.

Een- densver- die gro- het lijd- wisch, profe- en zoo- „eenhei- lendom- critiek, telijke l- geen gi- wel kin- ziet nie- en Javi- verover- bezig w- Zulk- begin- cirkel t-

alleen i- Maar- neen, w- creatuu- opgehev- de volk- Gods n- Satan, de gom- van ve- Openba- veerde, vrouw, leder, g- kerklich- wenzaa- van Ge- de „ov- leven: - maar w- op, chri- een na- sprekk-

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

Men kan weten, dat „de kerk van Engeland” pogingen doet om haar Book of Common Prayer — wij zouden kunnen zeggen haar kerkboek — geschikt te maken, volgens veler beweren, voor den tegenwoordigen tijd. Derhalve heeft men verandering en vermeerdering voorgelagen beantwoordend aan de behoeften van den tijd — ombouw en uitbouw!

Nu is het streven niet om verouderde en niet meer in den vroegeren zin gebruikte termen om te zetten in nieuwere en verstaanbare — zulk pogen zal ieder billijken en goedkeuren — echter men heeft veel meer willen doen. Men heeft heel wat toegevoegd aan het oude „kerkboek”, zelfs nieuwe rubrieken met het oog op uitbreiding van de liturgie. Of liever om te sanctioneeren wat reeds door vele geestelijken was ingevoerd. Nu kan men niet verwachten, dat deze poging allen zal bevredigen. De extremisten bedoelen eene erkenning van hun romaniseerend pogen en wel door het officiële „kerkboek”. Nu dragen de voorgelagen veranderingen 't karakter van een compromis; en een compromis kan nooit aan iedereen voldoende schenken. Een schisma, een scheuring, is niet uitgesloten, als het ontwerp wordt aangenomen. Ook de leken hebben in deze aangelegenheid iets te zeggen. In de Vrije Schotsche kerk wordt de verwachting uitgesproken, dat niet in „evangelischen zin” zal worden beslist.

Langzamerhand wordt een verzet wakker geroepen tegen de „Conferenties”, en dat begint in de Angelsaksische wereld sterk om zich heen te grijpen. Het voornemen bestaat om het volgend jaar een Internationaal Zendingen Concilie te Jeruzalem te houden. Doch een paar zeer sterke kerkgemeenschappen in Engeland en Schotland hebben besloten geen afgevaardigden te zenden, uit gebrek aan tijd en geld. Zij meenen ook, dat het veldwinnend streven der laatste jaren het tal van dergelijke conferenties steeds meer uit te breiden, een halt moet worden toegeroepen.

In een artikel over den arbeid der Schotsche Zending onder de Joden te Budapest, waarin voor vele jaren een der onzen arbeide te Pesth, namelijk een zekere Ds van Andel, en waarvan later lange jaren de bekende Dr Macdonald Webster, die namens de United Free Church op de Synode van Utrecht was, de leiding had, las ik onder anderen, dat de Hongaren in dit werk der Schotsche zending de broederhand tot zich zien uitgestrekt door dematie, die zij in heel Europa het meest bewonderen. De schik-

king der woorden laat, naar ik kan lezen, niet toe, dat hier gezegd wordt, dat van alle volkeren van Europa de Hongaren de Schotten het meest bewonderen, maar eer dat de Hongaren van alle natien de Schotten het meest bewonderen: „by the nation which in alle Europe they admire most”.

In de hoogste klasse van een „Bible Class”, 't best te stellen naast de oudste en verst gevorderde catechisanten bij ons, was door onvoorziene omstandigheden niet aan de orde, wat had moeten volgen bij de bespreking. 't Was op den eersten Zondag na Nieuwjaar. De leider wilde den tijd dien avond benutten en stelde drie vragen met betrekking tot de prediking van 't Evangelie. Zij luiden: 1. Welke zijn de eischen, die jehoi meent te mogen stellen aan een goede preek? 2. Welke onderwerpen moet de prediker behandelen? Worden er ook sommige onverantwoordelijk verwaarloosd? 3. Wordt het Evangelie ook te beperkt gepredikt; de vraag bedoelt: wat is hetgeen het Evangelie beoogt?

De antwoorden op de eerste vraag zijn kort saam te vatten en hielden ongeveer de volgende desiderata in: De predikatie moet zoo zijn ingericht, dat zij een steun geeft voor 't dagelijksch leven en bezielt tot vervulling van de tevenspraak en als 't ware zijn de zielszorger. Daartoe moet ze zijn eenvoudig en niet gaan boven den doorsnee hoorder en niet te lang wezen en zich bij het onderwerp houden. De antwoorden hadden meer betrekking op den inhoud dan op den vorm, hoewel deze niet werd verwaarloosd. Natuurlijk werd wel gewenscht geacht, dat de prediker een welsprekend mensch was, maar vooral stond men er op, dat hij niet las.

Op de tweede vraag werd geantwoord: dat de prediking actueel moet zijn, in verband staan met wat er omgaat in het dagelijksch leven en denken, en dan moet zij de behandelde kwesties duidelijk toepassen met het oog op het praktisch leven. Er was nog al eenig verschil omtrent de vraag naar de politiek op den kansel. Men achtte, dat de predikers over 't algemeen lang niet genoeg handelden over vragen het leven hiernamaals betreffende, het oordeel en de straf, die den zondaar wachten. Men achtte, dat op onverantwoordelijke wijze in de prediking werden verwaarloosd de wonderen in het Nieuwe Testament en vele van de minder bekende boeken der Heilige Schrift, als Daniël, de Kleine profeten en de Openbaring, en ook dat de prediking van het kruis op onverantwoordelijke wijze werd verwaarloosd.

De antwoorden op de derde vraag stemden hierin overeen, dat men achtte, dat de prediking niet breed genoeg was, d.w.z.: de indruk werd in breed kring gewekt, dat het Evangelie goed was voor

en richtingen bepalen en vergelijken, schetsjes maken, de leerstof verwerken. Veel overheeren behoeft zoodoende niet te gebeuren, doordat de kinderen door veel activiteit, door gedurige herhaling de leerstof wel meester worden.

Het vijfde leerjaar, de derde cursus, geeft nog meer bijzonderheden over Nederland, vooral over land en volk. Daarna komt een algemeen overzicht van Europa, terwijl het slot wat namenkenis van „Onze Oost” tracht aan te brengen. Hier krijgen de kinderen ook een globe te zien.

In het zesde leerjaar wordt nu Nederland afgehandeld. Dat heeft op deze manier een zeer royale behandeling gekregen en zeer terecht. Met eigen land en volk moeten de kinderen goed op de hoogte gebracht worden. Dat is voor de kennis van de andere deelen der wereld onmisbare voorwaarde. Europa krijgt hier ook een flinke beurt. Verder wordt hier de Wereld behandeld. Vooral worden de volken besproken, het peil hunner beschaving, hun maatschappelijke ontwikkeling, hun economische beteekenis en vooral hun religieus leven. Het kind moet er een diepen indruk van krijgen, hoe velen nog leven buiten de kennis van den eenigen Naam, dat de religies der volken zijn: „één groote klacht, één groote schande, één groote smart of één groote vreeze”. De Zending krijgt hier zoodoende een groote plaats. Ned. Oost-Indië wordt hier ook meer in bijzonderheden behandeld.

Het zevende leerjaar, de vijfde cursus, geeft in verband met den vorigen cursus een tweede behandeling van de Werelddeelen en van Koloniën; verder een algemeene repetitie van Nederland en eenige lessen over de aarde als hemellichaam, waarbij dan van het Heelal en zijn wonderen wordt gegeven, wat voor kinderen van dien leeftijd begrijpelijk is. Wie geen zevende leerjaar heeft, moet in de vorige cursussen eenige van de hier bedoelde onderwerpen inlassen.

Palestina geeft Lankamp geen afzonderlijke behandeling. Dat moet ter sprake komen bij de Bijbelsche Geschiedenis, waarbij altijd de kaart voor de klas hangt. 't Kan, maar mij is toch profijteloos gebleken, nu en dan, b.v. om de drie weken, eens een afzonderlijke les te wijden aan de Bijb. Aardrijksk.

Ziezo, onze Scholen met den Bijbel zijn weer een mooi werk rijker. Onze onderwijzers zullen niet nalaten, er meer dan oppervlakkig kennis mee te maken. Ze zullen er heel wat van kunnen gebruiken, hoe hun school ook georganiseerd is. En mij dunkt, onze ontwikkelde schoolbestuursleden zullen, voorzoover zij ook met het Leerplan in aanraking komen, langer hoe meer de overtuiging krijgen dat ook zij van het monumentale werk van Lankamp behooren kennis te nemen.

Gr. G. MEIMA.

bij iedere liturgie niet te komen noch te gaan, zonder te roepen, tot „Hem, die is en die was en die komen zal”: ik laat U niet gaan, tenzij gij mij, in de eenheid van die drie namen, zegent.

Een christendom, dat wel, heel naïef, het lijdensverhaal leest, en in tranen zweemt vanwege die groote smart, maar dat niet, heel bewust, in het lijdensverhaal opstaat, de tranen van de oogen wisch, uit het geloof in den Levenden Christus profeteert over zijn wegrukking tot Gods troon en zoo den wijden boog van al Gods werk in één „eenheids-blik” omspannen wil: — zulk een Christendom staat schuldig aan het wezen van de bijbel-critiek, aan het begin van de verwording der geestelijke liefde: ze wordt zelfzuchtige erotiek maar geen grootsche geestelijke liefde. Het onderneemt wel kinderkrachtstochten met veel misbaar, maar het ziet niet, dat Christus elken dag Turkije en China en Java en Soemba en ons eigen dorpje en stad veroverd en dat hij daarmee heel erg in worsteling bezig was toen hij op Golgotha hing.

Zulk een christendom zoekt wel, heel naïef, te beginnen bij zichzelf, en God in zijn eigen cirkel te besluiten. Het zegt wel: hoe schoon is dat:

Hebt Gij de gansche creatuur
Tezaam vergeten dezer uur,
Om U alleen tot mij te keeren,

alleen tot mij, o mijn God?

Maar de Openbaring duwt hem den strijd in: neen, waarlijk niet, God vergeet geen enkel brokje creatuur om u, nieteling. Zijt gij verlost? Word dan opgeheven in den ruischenden stroom, spring in de kolken der wereld-benaauwdheid en verdwijn in Gods naam: Hij vecht om de wereld tegen den Satan, en gij wordt individueel slechts verlost in de gemeenschap. In de Evangelien is het verhaal van vele individuen bij het kruis; maar in de Openbaring heeft geen enkel individu een gereserveerde, voor hem apart besproken plaats: de vrouw is er, de heele kerk, en daarmee uit, ieder, groot en klein, is daar lid van het eene groote kerklichaam. In de Openbaring is het het Vrouwenzaad, dat in het centrum staat van den strijd van Geest tegen Beest; en de rest, nu ja, dat zijn de „overigen van haar zaad”. Dat moeten wij beleven: zijn zijn heel gewichtig, als wij verlost zijn, maar worden ook dadelijk apokalyptisch klein. Houd op, christendom van vandaag, breed te praten over een nachtje lijden van uzelf, en dan na veel gesprekken en veel onderlingen- en dominees-bezoeken

ken eindelijk eens u te laten aanleunen, dat het wel eens kon wezen: de overblijfselen van Christus' lijden vervullen. Gij hebt de Evangelien gelezen, maar de Openbaring niet. Lees ook die en word er door verslagen: dan zult gij meer weten dan dat er overblijfselen zijn van Christus' lijden, of dat Hij zoo evangelisch dicht bij u wil staan. Zie de kerkreformatie, zie een geloof, zie een goed werk, zie een geloofstriumph hier en ginds, en kom zoo tot het door u maar al te vaak vergeten hoofdstuk van de „erstelingen zijner kracht”. Overblijfselen van zijn lijden: — evangelie. Erstelingen zijner kracht: — apokalyps.

Want: „waarom noemt gij hem: onzen Heere”? De lijdensweken zijn goed, mits zij ontheven zijn aan de egoïstische erotiek van ons vrome hart. Anders zijn ze een beleediging van God, een terugzetten van Zijn klok, een andermaal kruisigen van Jezus, omdat de Christus in hem niet of te vaag gezien wordt. Och, de lijdensweken van de orthodoxie, ook van die het heel sterk zoekt in de tranen en het gewezen, ze zijn vaak allerminst rechtzinnig. Men komt van het modernisme niet af, door lijdenspreken, die van het woord „borgtocht” doorsneden worden. Want Christus heeft meer beschrijvingsmethoden dan die der Evangelien. En de Geest gaf meer dan Paulus' brieven. De Christus is vandaag nog bezig; ginds boven en hier beneden. En dat alles is even gewichtig en noodzakelijk, als wat hij eenmaal deed in zijn vernedering.

De fout is er, ook bij ons, en de naïviteit heeft de schuld. De naïviteit, of althans haar verheerlijking: Gods kind wil zijn Vader dat mooie aandoenlijke verhaal liever hooren vertellen dan dat verschrikkelijke; en liever van bloed en tranen dan van hemelsche verhevenheden; en dan liever de zachte methode en de geleidelijke, dan de apokalyptische. De lievelingsvertelling van het kind, en dan naar zijn lievelingsmethode, och, zou Vader die nog eens willen overdoen? Of, de dominee? Neen, neen, de andere vertelling en de andere verhaalstrant niet.

Ze noemen het naïef: Jezus te zien, in zijn dichtst ons genaderde werking en verschijning. Ze noemen het ook: kinderlijk worden en kinderlijk hooren.

Maar ze vergeten: dat Johannes op Patmos zoo „naïef” mogelijk was, juist in het apokalyptisch zien. Ja, hij zonk nog onder het naïeve weg. Bij de Evangelien (organische schrijf- en onderzoektrant) komt nog heel sterk het eigen postieve

onderzoek van den schrijver. Maar bij den man van Patmos is het: heel en geheel ontvanger zijn en niets van hemzelf erbij. Men roept om naïviteit in het gezicht op Jezus. Maar den naïefsten gaat men voorbij, want hij strookt te weinig met ons. Pas op voor den „naïeven” bijbellezor. Hij heeft veel sterke woorden van verwerping tegen den man der „reflectie”; doch aan het laatste bijbelboek, dat de gereformeerde zonder eenig toedoen van „reflectie” ontvangen en geboren acht, gaat men in zijn gezelschap in de praktijk voorbij, omdat het zoo zwaar is, van God volgeladen te zijn en dan weer op Christus te zien en het kruis en de opstanding uit de dooden. Men zegt: laat ons een kind mogen zijn, ook in de amplexie van het kruis; en de man van Patmos, nu ja, hij strookt te weinig met ons, en onze kinderlijke naïviteit. Eigenlijk is het: God strookt te weinig met ons. En wat dat kinderlijke betreft: moet men ook niet in het lezen worden tot een „volkomen man”?

Pas op voor den „naïeven mensch”: hij komt met zachten tred zijn weg van argeloosheid en milde regens ten einde toe afgewandeld. Maar aan het eindpunt van dien weg ziet hij den hoogmoedigen mensch, die óók zijn wegen ten einde toe wandelde: zijn wegen. Ze zijn in het begin ieder eigen wegen gegaan en ze liepen van elkaar af, den rug naar elkaar gekeerd. Maar aan het eindpunt ligt de pool en de antipoden vinden er elkaar. Ze zien elkaar ineens in het gelaat: de waan heeft het geteekend. Bij die ontmoeting ontdekken ze, dat hen verbindt, wat ze ook samen hebben gecanoniseerd: hun waan. Pas op voor den allerzachtmoedigsten naïeven mensch; want als zijn antipode, de hoogmoedige, hem aan de pool, waar beiden uitkomen, ontmoet, dan zal van beiden waar zijn, dat „der schreklichste der Schreкке” is: de mensch in zijnen waan. Pas voor hem op, ook als gij den bijbel leest en uw keuze doet voor een lievelingsverhaal.

Alleen door een saamvoeging in eenheid van Evangelie en Openbaring, en door verbintenis van het verhaal, gelijk het in de lengte uit-gemeten, maar ook uit de hoogte aanschouwd wordt, is de naïeve en de bewuste mensch door dat machtige christelijk geloof verzoend; en is door de Schriften de zielsbeweging van den een en van den ander opgewekt en verbonden tot een diepe eenheid in de beleving en de aanschouwing van den Christus Gods.

K. S.